

Atanas Atanasov
(Bulgaria, Sofia University St. Kliment Ohridski)

The Role of the Text in Teaching Bulgarian as a Foreign Language

Reni Manova. Tekstat v obuchenieto po balgarski ezik kato chuzhd. V.Tarnovo: Faber, 2020, 281 p. ISBN 978-619-00-1222-1

Abstract: The book titled *The Text in Teaching Bulgarian as a Foreign Language* is based on Re-ni Antonova Manova's peer-reviewed dissertation (*Communicative Aspects of the Text Structure*, 2018) defended before the Scientific Jury at Sofia University St. Kliment Ohridski. The book is useful in practical terms as it contains suggestions / exercises for improving the textual competence of foreign students. The monograph defends the idea of constructivism as an epistemological alternative to objectivism in education. It is argued that the design of foreign language teaching should contain such components that encourage creativity, self-expression and successful inclusion in authentic communicative situations.

Атанас Атанасов
(България, Софийски университет „Св. Климент Охридски“)

Ролята на текста при преподаването на българския език като чужд

Рени Манова. Текстът в обучението по български език като чужд. В. Търново: Фабер, 2020, 281 с. ISBN 978-619-00-1222-1

Книгата *Текстът в обучението по български език като чужд* е създадена на основата на рецензирания дисертационен труд на Рени Манова (*Комуникативни аспекти на структурата на текста*, 2018), защитен пред Научно жури в СУ „Св. Климент Охридски“.

В у в о д а е заявена актуалността на изследването на текста от билатерална перспектива с оглед на неговата организация и комуникативна функция.

Съвсем закономерно е въведено и понятието *комуникативна структура на текста*, отговарящо на виждането на авторката, че текстът се оформя с оглед осъществяването на определена комуникативна задача.

Прави впечатление умението на Р. Манова да положи наблюденията си за текста върху лингводидактична основа, като отчита значимостта на култивирането на комуникативната компетентност у чужденците, изучаващи български език. Тя отбелязва:

От особена значимост при изучаването на език се явяват моделите, конвенциите на общуване, които се оформят в резултат на узуалната практика и на интерактивния опит в семейството, сред приятелите, на работното място и други подобни мрежи. Те включват означаването, разпределянето на информацията чрез механизми като изграждането на изречението, фокус, анафора, дейксис и др. Познаването им е предпоставка за успешното включване в разнообразни комуникативни дейности (с. 22).

Текстовата компетентност е компонент от комуникативната компетентност. Подобно схващане е поддържано и от Р. Манова, като тя се опира на Общата европейска езикова рамка при дефинирането ѝ:

Дискурсната (текстовата) компетентност е способността на обучавания да подрежда изречения в последователност, за да създава кохерентни езикови цялости, и включва познания за подредбата на текстовите конституенти с оглед на дихотомиите: топик/фокус; дадена/ нова информация; „естествено“/темпорално подреждане на елементите *Той падна и го ударих срещу Аз го ударих и той падна*; причина/ефект (и обратното) *цените се покачват, хората искат по-високи заплати* (с.22).

Важна задача, която се реализира в изследването, е да се сравнят писмени текстове на студентите, създадени по модела на неуправляваното писане (unguided writing), с такива, създадени с оглед на предварително зададена комуникативна рамка от инициално и финално изречение.

В п ъ р в а г л а в а са описани иманентните на текста характеристики, като се следват постановките на авторитетни изследователи. Също така е отделено внимание на някои методически специфики при работата с текста в учебна среда.

Авторката се опира на класификация на Торнбъри (Thornbury 2005: 106) и когато говори за ролята на текста в чуждоезиковото обучение (ЧЕО), прави диференциация между *автентичен, адаптиран текст за обучителни цели, изцяло измислен текст*.

Специално внимание е отделено на концепта *схема*, свързан както с рецепцията на текстовата информация, така и с продукцията на разнообразни текстови типове.

Съществен компонент е разглеждането на признаците за делимитация на писмения текст, като се представят общи критерии (фиксираност, експлицитност, компактност при представянето на информацията, степен на самостоятелност на рецепцията във времето и пространството, организация, скорост на продукцията и рецепцията, книжовен език, придобитост) и критерии на синтактично равнище (организация на изречението, лява дислокация и структура топик-коментар, продължаване на информацията от предходната част на изказването чрез съответните конекторни елементи, повторения, поправка на информацията, тип връзка между изреченията).

Важен принос е теоретичното моделиране на междуличностните комуникативни умения, отразени в текста, както и привеждането на концепцията на Болотнова за единиците на текста на информационно-смислово и на прагматично равнище.

В ъ в в т о р а г л а в а фокусът е положен върху формалните и комуникативните аспекти при изграждането на текста.

Представени са спецификите на изречението като базисен текстов конституент. Несъмнен принос на труда е прегледът на дефинициите на изречението в изворите за българския синтаксис – дяловете от старите граматики, онасловени *словосъчинение*, както представянето на първоначалните представи за текста в българската граматическа традиция. Също така са описани основните единици на членение на текста, които често функционират като субститути: *с в р ъ х ф р а з о в о т о е д и н с т в о* (СФЕ), *прозаическа строфа* и *сложно синтактично цяло* (ССЦ), като е въведено и понятието *предикативно-релативен комплекс* (ПРК).

Разгледани са механизмите за разгръщането на информацията в изречението в теоретичен аспект. Авторката се интересува от моделите на дискретизация на информацията, като отбелязва:

Съвсем естествено възниква въпросът защо изреченията биват построени по определен начин. Най-логичен отговор на този въпрос би бил, че такива са граматическите правила, т.е. става въпрос за конвенция. Въпросителни изречения например се образуват по различни начини в различните езици: чрез добавяне на специални думи и частици, чрез промяна на реда на думите вътре в изречението (с. 120).

Ценен извод на Р. Манова е, че различните възможности да се построи изречението се обуславят от различните функции, с които е натоварено то да изпълни. По този начин се залага на прагматичен подход при изследването на текста и неговите конституенти, т.е. изследване на употребите.

Във втора глава са представени също така основни положения от теорията на У. Ман и С. Томпсън за анализа на реторическата структура на текста (Mann, Thompson 1987). Подробно е описана и теорията за текстовия дейксис, която е съотнесима и е от изключителна важност за изследването на текстовата структура по няколко причини. Текстът представя денотат от извънезиковата действителност. В него присъстват пространствени и времеви ориентири, означават се партиципантите в описваните в текста събития, правят се референции към предшестващ или последващ контекст. Всички изброени елементи се репрезентират на формално равнище с дейктични средства.

Трета глава е приложна и представя резултатите от анкетите, проведени с чуждестранните студенти, от прилагането на метода на неуправляваното писане, както и от експеримента за написване на текст. Отделя се внимание на писането като съществен компонент от езиковата подготовка.

За наратива на източнославянската и южнославянската езикова подгрупа са направени важни наблюдения. На първо място следва да се отбележат получените резултати за превалиращите типове речеви актове, тъй като текстът се разбира като поредица от речеви актове, т.е. приобщени са комуникативно-прагматичните предпоставки при оформянето на текста. Ценни са наблюденията за честотността на срещане на типовете подчинени изречения, типовете съюзни връзки, типовете релации.

Особено интересен е проведеният експеримент за написване на текст с предварително зададени инициално и финално изречение. Получените резултати позволяват да се очертае картина на начините на свързване в писмената продукция на чуждестранните студенти, като се направи сравнение с текстове, които са създадени по модела на ненаправляваното писане.

Книгата *Текстът в обучението по български език като чужд* е полезна в практико-приложен план, тъй като съдържа предложения/упражнения за подобряване на текстовата компетентност на чуждестранните студенти. В монографията се отстоява идеята за конструктивизма като епистемологическа алтернатива на обективизма в образованието. Застъпва се виждането, че дизайнът на чуждоезиковото обучение трябва да съдържа такива компоненти, които да насърчават творчеството, себеизявата, успешното включване в автентични ситуации на общуване.